

Çukurova Hatunları
Keriman AYDIN

ANDIRIN AĞITLARINDA ÇUKUROVA HATUNLARI

ANDIRIN AĞITLARI Andırın da ağıt geleneği özellikle, kadınlar arasında yaygındır. Yaşar Kemal 1940 - 1952 Yılları arasında Kemal Sadık Göğceli adıyla ağıtlar derlemiş, bu ağıtların çoğunluğunu Andırın'dan ya da Çukurova köylerinden, özellikle Hemite'ye gelen, giden Andırınlı kadınlardan almıştır. Kitap yazarı İsmi Arslan şöyle anlatıyor: Köyümüzde dedem Hacı Ahmet Efendinin karısı Hidayet kızı Durdu Hatun vardı ki hep erkekler meclisinde başköşede oturur, sigara içer, onun yanında konumu ne olursa olsun, kimse ayağını uzatıp oturamaz ve Durdu Hatun'un sözüne kimse itiraz edemezdi. Andırın'ın hemen her yerinde dominant kadınlar vardır. Bu günde Andırınlıların kızlarını okutmasının altında kadına duyulan saygının yattığını söyler. Karı Hatun Andırın da beylik sürmüş, vergi toplamış, salma atmış, yöreden derlediği 500 atlı ile Kırım Savaşına destek olmaya gitmiştir. Telli Hatun

KURTULUŞ SAVAŞINDA AĞIT VE TAŞLAMALAR --2 --

Andırın Yöresinden oluşturulan çete örgütlenmesi, aileler arasında tatlı rekabettende yararlanıp " söz konusu vatansa gerisi teferruattır. " denilerek işbirliğine dönüşür. Çukurova kuruluncaya kadar birlik ve dayanışma içinde devam eder.

Andırın 'da da kurtuluş savaşı sonrası siyasi rekabet vardır. Ancak bu rekabet can alıcı ve cana kıyıcı değildir. Şiirlerle, taşlamalarla , ironik zeka göndermeleriyle yapılır. Örneğin : Andırın'lılar lak lak içer ayrı Aramızdan mebus seçtik Ziya Kayran'ı, gibi.

Yaycıoğlu Ali Ağa ile Abazaoğlu Ziya Kayran, Encümen üyeliği için Andırın'dan karşılıklı aday olurlar. Çekişmeli geçen seçimi, Yaycıoğlu Ali Ağa kazanır. Hile karıştı, olay çıkacak, ortalık gergin diye Valiliğe telgraflar çekilir. Seçim iptal edilir. İptali duyan Abazalı Hatunları dururmu, hemen taşlama hünerlerini gösterirler.

Bastonunu alamamış eline
Gözlüğünü takamamış, gözüne
Topuz kurmuş Loğ Fakı'nın kızına
Gene Encümen de görmedim Ali'm.

Bir taraftan kendi adayları Ziya Kayran için övgüler düzerler :

Yaşasın da Ziya Bey'im yaşasın
Altı yıldır encümen de paşasın
Daha büyük mesleklere düşesin
Düşmanın karşına varmadı şükür.

Kendiside Abazalıdan ve Ziya Bey'in akrabası olan, Çingiloğlu'nun karısı Hasibe Hatun da Yaycıoğlu Ali Ağa'ya saydırır :
Tilki, çakal bir araya derildi (1)
Helva ile beş on ıray verildi
Ağ fırkası tekbir etti dağıldı
Gene encümen de görmedim Ali'm.

Ali Ağa, Abazalı Hatunların ve özellikle de Hasibe Hatun'un taşlamasını duyar ve o da bir taşlama ile Hasibe Hatun'a karşılık verir.

Bulgur toplar, sabun toplar
Altında da atı hoplar
Ağa'ya ağıtmı yakılır
Hey birede koca itler

Hasibe Hatun 'un Ali Ağa'ya cevabı hazırdır.

Sabununan ölün yunsun
Bulgur gözüne ekilsin
Eğer bana gülüyorsan
Malın mezata dökülsün.

(Tilki - Çakal sözü ile Yaycıoğlu taraftarı olan Tilkioğulları ve Balk'tan Çakacioğullar kastediyor.)

Ölen biri için başsağılığına gelenlere ağıt söylemek gelenektir. Yaycıoğlu Ali Ağa ölür, Abazalı hatunları topluca ölü evine taziyeye gidilir. Yaycılı kadınları açılışı yaparlar.

Kapıda çardak çakılı
Üstünde postun atılı
Sendemi geldin ölüye
Abazaoğlu'nun hatunu

" Ali Ağa'nın gömleğini eline alarak"
Evvel bunu dürüyordum
Şimdi askıya asarım
Ağa'ya ağlamazsanız
Hatunlar size küserim

"Ardından Ali Ağa'nın kızı Mahire söyler "

Aman söylemeyin beni
Yaralarım gayet derin
Zafer kazanan babamın
Tarihte yerini görün

Ali Ağa, Andırın Çete komutanlarından. Çukurova'nın, Haçın'ın kurtarılmasında bölük komutanı olarak çetelerinin başında savaşmıştır. .

KURULUŞ SAVAŞINDA AĞIT VE TAŞLAMALAR. - 3 -

Andırın da ağıtlarda ölenin özellik, güzellik ve erdemlerini sayıp dökmek gelenektir. Andırın çetelerinin bölük komutanlarından Beyazıtoğlu Musa Bey için bacısı tarafından yakılan ağıtı, Musa Bey'in kızı Hanife hatundan derlenir. Yaycıoğulların hatunları da Musa

Bey'in yas yerine gelir. İtibarlı Ağaların, bürokratların ve eşlerinin ölü evine gelmesi, Ölenin önemini arttıran bir göstergedir.

Musa Bey'in karısı Fadime hatun başlar

Bomba boynunda takılı

Süngü belinde sokulu

Beyim manastır kralı

Katolik ellik vekili

Katolik, Kozan Ermeni kilisesine, manastırına ait en üst düzey unvandır. Kozan Türkler tarafından alındığı zaman, Andırın'lı çete komutanı Musa Bey, Tufan Paşa tarafından geçici olarak Kozan'ı yönetmeye memur edilir.

Fadime Hatun dörtlükte Musa Bey'in Kozan başarısına gönderme yapar.

Ağıtı bu defa Musa Bey'in bacısı devam eder :

Çeteleri çek kardeşim

İstihdama dök kardeşim

Manastırın kalesine

Bayrağını dik kardeşim

Ağ kardeşim Bey kardeşim

Tufan Bey'e tek kardeşim

Çetelerin hep kaçmışlar

Getirtip de döv kardeşim

Yaycıoğluların Hatunları bu kadar övgüye, hele de Tufan Bey'e tek (denk) olmayı abartılı bulurlar ki bir kılçık atma gereği duyarlar. Hemen araya bir dörtlük atarlar

Kaymakamın oturur

Tufan Bey ile konuşur

Sizinkilerde Ağ amma

Aklı bize danışır.

Görüldüğü gibi Andırın Ağalarının çete örgütlenmesindeki konum ve başarıları, onlar adına yakılan ağıtlarda işlenen ana temanın başında gelmektedir.

Andırınlılar, özel yaşamlarında ve günlük hayatlarında yoğun duygularını en etkili biçimde gizlemeden dörtlüklerle ifade ederler.